

Szeles János.

A név nem ismeretlen folyóiratunk olvasói előtt. Az Erdélyi Múzeum 1898. évfolyamában dr. Szádeczky Lajos már közzétette Szeles Jánostól: Udvarhely történetét, melyben Szeles, mint egykorú szem- és fültanú sok érdekes és felhasználható adatokat örökített meg a XVIII. sz. Erdélyt érdeklő történetet, különösen pedig a székely határórség szervezésének körülményeit illetőleg.¹ Azt azonban mindeddig nem tudtuk, hogy Szeles buzgó poéta is volt, ki — vallomása szerint — már ifjúsága óta „rendes eseteket, lettet, leheteket vagy csak költötteket“ írt meg, s kinek buzgóságát az öregkor sem lohasztotta le, esakhogy, — mint egy helyt írja — „vénségemben már csak keserveket írok, s halál által velem történetek.“

Életéről keveset tudunk; ezt a keveset is költeményei alapján. 1725-ben született² valószínűleg Udvarhelyt; innen lehet kéziratban levő verskötetének címlapján is: Udvarhelyi. Hogy mi volt a foglalkozása, ismeretlen előttem, verseiben erről említést nem találtam; ifjúságáról is csak annyit írt, hogy harminczhat esztendeig szolgálta a hazát (mint katona?), éveiből azonfelül „sok hullott el bujdosásban“ s „elmaradt idegen földön lakás“-ában. Később újra visszatért Udvarhelyre s megházasodott; úgy látszik szerencsével, mert verseiben nagyon dicsőíti feleségét:

¹ L. erre: Jakab-Szádeczky: Udvarhelymegye története. Budapest, 1901. főleg 486—96. l.

² „Ezerhét száz után, a midőn irának kilenczvenedikben . . . íráim“ s ugyane költeményének más helyén így ír: „Hatvanöt esztendő t bétöltöttem immár, hatvanhatodikra Ivány havától jár.“

„Véle tölt életem volt mind gyönyörűség,
Édes volt, talált is ha mi keserűség;
Igaz volt közöttünk egymáshoz az hűség,
S kétszínkedés nélkül való együgyűség.“

Nagy volt köztük az egyetértés; s ha mégis megtörtént,
hogy „tál s kalány zördült,“

„... azzal jókedvünk veszélybe nem merült,
Szerelmünknek tüze semmiben meg nem hűlt,
Sőt tapasztalhatóképpen nőtt s öregbült.“

Az asszonynak „híres volt nagy földön gazdaasszonysága;“
maga készítette eselégeinek ruháit. „Négy rend ruházatja volt
eselédjeinek,“ hangoztatja ura, ki előtt úgy látszik, az sem volt
utolsó erénye, hogy

„Régi jámbor módra lévén nevelete,
Nem volt új módinak benne szeretete,
Amazhoz volt szabva minden öltözete.“

Tizenegy gyermekük volt: „Isten kegyelméből mind egyik
szépek.“ „Sokallották mások,“ — írja erre Szeles, — ő azonban
(t. i. a felesége) „nem sokallotta azoknak számokat,“ főleg
mikor közülök kettő meg is halt; a többi kilenczet azonban
Isten félelmében nevelte „minden embereknek nagy becsülési-
ben.“ Kétségkívül

„Cornelia kedvü volt ő gyermekéhez,
Tiszta Lukretzia szívü a férjéhez,
Portzia bátorság nőtt volt elméjéhez,
Mint Caja gondos volt a háza népéhez.“

Felesége 1785. júl. 4-én halt meg hosszas betegeskedés
után, nagy keserűségére Szelesnek, ki egy terjedelmes versben
megírta, hogy mi mindent megtett, csak hogy megmentse fele-
sége életét. Folyamodott „tudós borbélyához az katonaságnak,“
s bár „sok orvosságokat a borbély béada, tudománya szerint
eleget fáradta, ez is haszon nélkül mind abban marada.“ Igénybe
vette a javas asszonyok tudományát is, „a kik kenték-fenték
sokféle zsirokkal,“ — de hasztalan. Elmula ekkor öröme életé-

nek, — a mint kesergi — s víg napjának fénye homályban borula. Csak a versírás szerez neki enyhülést, de most már csak „keserveket“ ír. 1790-ben még élt. Többet életéről nem tudok.

*

Szeles termékeny költő volt; egyik versében maga is elszámolja műveit:

„Hatvanöt esztendőt bétöltöttem immár,
Hatvanhatodikra Ivány havától jár;
Hatvan után a mit írtam, majd 800 pár,
A ki ezt nem hiszi, számlálgassa meg bár.
Többeket írtam volt ifiúságomban,
Sok dolgaim között nyert nyugodalmomban,
Melyekből sok hullott el bujdosásomban
S elmaradt idegen földön lakásomban.“

Felemlíti többek között a „Gyűrű uttyáról,“ — „Az udvari dáma kiesin fuvójáról,“ — „A Mátra megett Fantsal biró leányáról,“ — s végül a Morgondi Borkáról írott verseit, melyek „mind négyesek,“ azaz egyrímű négy soros strófákban írt versek. Majd így folytatja:

„Két vén leányzóról is ilyen munkát tettem,
Árkimel dolgát is majd ötszázba vettem,
Jóllehet több részét ennek elvesztettem,
Mely káromot soha el sem felejtettem.
S oláhfalvi asszony testamentumáról,
S a paniti leány hírehagyásáról,¹
Végre életemnek párja haláláról,
S annak töllem való elbúcsuzásáról.“

Írt azonfelül

„Tiszta szerelemtül indúlt énekeket,
Rútság nélkül való tisztességeket,
Nincs is senki, a ki böcsémlje ezeket.“

S bár mikor e sorokat írta, Szeles már 66 éves volt, még mindig terveket forgat elméjében, s egy „románá“-nak „magyar nyelvre elfordítása“-n gondolkozik. Mindezek megvannak a nálam levő kötetben is, sőt még egy „szomorú kimenetelű hármas történet“ is, — „melyet Márónak és Násónak bőv írásaik-

¹ Így! talán *hitehagyása* helyett.

ből rövid summában magyar versekben foglalt.“ — A kézirat eleje hiányos lévén, több költeményéről a ezímen kívül egyebet nem tudunk, — a mi pedig elég kár, mert pl. egyik költeményében a nagyidai cigányok esetét is megénekelte, s jegyzetben egyúttal elmondja a történeti valóságot, legalább úgy, a hogy ő hallotta.

Szeles, mint a felsorolásból látható, leginkább az epikát művelte; a hazai tárgyúak helyett azonban inkább a regényes ó-kor ragadta meg figyelmét; fenmaradt azonfelül néhány lírai költeménye és szatirája. Ismertetésünket az utóbbiakkal kezdjük.

Lírai költeményeit általában a terjengősség jellemzi; az érzelmek festése helyett elmélkedik, tanításokat, életszabályokat ad, s inkább ezekkel kíván hatni az olvasóra, mint az érzelem közvetlenségével. Ilyen a: „*Holtig való hívség*“ is, melyben a költő hűséget fogad a fülemülének, mely őt minden reggel dallal üdvözl. Vagy a „*Keseredett szívnek keserves nótája*,” melyben a leány szerelmét kéri, ki azonban „szolgálatit, hív ajánlásit megvetette.“ Ezért még sem tesz neki szemrehányásokat, s bár úgymond:

„Szívem sérelme, lelkem keserve nagy,
Hogy ily kegyetlen vagy,
De Isten tartson s boldogítson,
Minden jót kíván szolgálád búcsúzáván:
Engem többé nem látsz.“

„*Egy bizonyos személyhez való hajlandóság*“ -ban elmondja, hogy ő csak egy lányt szeret, „kiért szívem ég nagyon,“ de nevét nem mondja meg, „csak szívemben gondolom.“ Azt azonban mégsem tudja megállani, hogy el ne dicsekedjék kedvesével, kinek:

„Szépségében, erkölcsében nincs semmi kivethető,
Mit láthatni, s gondolhatni, benne mind szerethető.“

A „*Panaszoló ének*“ -ben már újra kesereg, „mert szeretőm nem vészi, s oly jókedvvel sem teszi mindenben én kedvemet,“ de ő hű marad hozzá, változatlanul fogja ezután is szeretni. Mások boldog szerelmének látása azonban mégis kifakadásra készíti:

„Mely szerencsés az a szív, kihez szeretője hív,
Tőlle minden jókat vár,

Ki hozzá nem változott, kettős színt sem hordozott,
Tiszta igazsággal jár.
Tőlle semmit meg nem szán, véle mint magával bán,
Álnokságától sem fél, víg kedvében bátron él.“

A „*Kelletlen személy éneké*“⁴-ben a szerencsétlen szerelmes saját tapasztalatán okulva ad tanácsokat; elmondja, hogy „a kit ki nem szeret, semmit sem hajt arra“; oly lányt szeretni, kinek szíve már nem szabad, annyi, mint

„Szár az kősziklákon hangyákat nyomozni,
Méz az üveg által nyalni,
S olyan szekér után futni,
Ki nem akar várni, s fel sem kíván venni.“

S valamint hiába hányják a „borsót a falra,“ úgy az a leány sem hajlik adományodra s édesgető szavaidra. „Minden kellettlen, ha az szív kedvetlen.“

„Szeretnek senki nem mutathat utat,
Mert igen szép sokszor szeret igen rútat;
Kihez van hajlandósága
Nincs annak alacsonyága,
Örvend mindenében, a ki van kedvében.
A szeretet útján azért vigyázva járj,
Láss által jól mindent és az üdőtől várj.
Hidj, de jól meglásd, hogy kinek,
Titkod ki ne add senkinek,
Mert friss vízre visznek, de szomjan eresztnek.“

Szatirái közül felemlítendőek az „*Alagyó*“⁵-ről írott, melyről később lesz szó, s „*Az halálnak minden halandó rendekhez és minden halálra menő rendeknek végső szavai*“⁶ című, tulajdonképen párbeszédekből álló költeménye, melyet a halál a papokkal, katonákkal, urakkal, jobbágyokkal, a „házas rend“-del stb. folytat. Ezen kissé hosszadalmas dialogus főleg a hatalom és jog birtokosai ellen irányul, kik a mellett, hogy féltékenyen őrzik kiváltságaikat, egyúttal egymás között is megtartják a prioritást. Azért mondja a papi rend:

„Halmi megyünk, nincsen semmi tekintetünk,
Canon erejével nem menekedhetünk,

Az laikusokkal egybe kevertetünk,
 Átkot az halálra még sem hirdethetünk.“

Az uralkodó rend is megemlíti, hogy a halál „jobbágyokkal összevagy hányja királyokat,“ — míg viszont a „nyomorék rend“-nek az az egy vigasztalása van, hogy „császárral, királylyal együtt léssen részünk.“ Az a legnagyobb hiba, hogy feledjük halandó voltunkat, ritkán jut eszünkbe, hogy

.....mikor a világ kezdetett,
 Megmásolhatatlan oly törvény tétetett,
 A kit senki el nem kerül s kerülhetett:
 Hogy minden meghaljon, a ki születetett.“

A halálban van tehát az igazi egyenlőség!

„Papok, uralkodók, urak táborokkal,
 Polgárok, nyomoruk, lakodalmassokkal,
 Vallások, házások sok minden másokkal,“

— „a haláltól ki nem választatik, hanem mind egyaránt halomban vagatik.“ — Inkább tanító irányú.

„*Az esztendőnek tizenkét hónapja,*“ melyben oktatásokat ad mihez tartás végett; hangoztatja a takarékos életmódot, a beosztott gazdálkodást. Mert akkor

„Ha jó köntösöd van, nem félsz a hidegtől,
 Kenyered, költséged s borod a szükségtől,
 Szíves jó barátid között ellenségtől,
 Így vígan búcsuzhatsz el az esztendődtől.“

Epikai költeményei közül az „*Arkimel*“ csak töredékben maradt fenn; mint Szeles írja: „több részét ennek elvesztettem, mely káromat soha el nem felejtettem.“ Tárgya, mely az ó-korból van merítve, röviden a következő:

Egy Adumár nevű vadász néhányad magával egy nagy területet foglalt el, melyet Adumariának nevezett el; itt éltek s uralkodtak utódai

.....oly nagy kegyességgel,
 Tartották a népet oly nagy egyességgel,
 Hogy Saturnus alatt lévő békességet
 Nem cserélné senki ilyen csendességgel.

Egyik uralkodó Kalimut, ki országát hódító hadjárataival nagygyá és hatalmassá tette, szenvedélyes vadász volt; egy alkalommal vadászat közben az erdőben eltévedve összeakadt egy vadkannal,

„Kinek is ő mindjárt ellentáll útjának,
S serényen nyilat tesz felvont kezijjába.“

A vadat azonban csak megsebesítette, mely dühösen rontott a védtelen királyra; ez hirtelen kardot ránt, de az szerencsétlenségére egy ágban megakadt. A válságos helyzetből a király most futással próbált kimenekülni.

„Mégfutamik, szégyen volt légyen is ámbár,
Jól is fut s serényen árkokot meg nem mér,
Egyenes útat tart, ide s tova nem tér.“

A sok fa, bokor s árok miatt a vadkan nem érhetette be Kalimutot; mikor azonban egy sík mezőre jutott, azt hitte, hogy utolsó órája ütött. Kimerülve a fáradságtól, megbénítva a halál félelmétől, már várta a borzasztó pillanatot, midőn egy, a közelben levő ifjú megmentette, megölvén a fenevadat. A király gyűrűjével ajándékozta meg élete megmentőjét s meghagyta neki, hogy várakozzék e helyt mindaddig, míg ő fölkeresi embereit; akkor majd magával fogja vinni s méltó jutalomban részesíti. Arkimel, az ifjú, ki a vadászban nem ismerte fel a királyt, ott is maradt, míg Kalimut felkereste hiveit, kik aggodva eltűnésén, már mindenfelé kutatták, s a kiknek most elmondta, hogy mily veszedelemből mentette meg őt egy derék ifjú; egyúttal azonnal embereket küldött érte a megjelölt helyre.

Arkimel ezalatt türelmesen várakozott, s midőn a vadász eltávozása után rövid időre valóban egy kis csapat vette őt körül, azt hitte, hogy ezek a vadász megbízásából keresték fel; készségesen követte tehát azokat, bár csodálkozott, hogy ezek „mindjárt szíjat nyakába vetének.“ Pedig Arkimel csalódott; a lovasok Bágol istenség szolgái voltak, kik az Isten nemsokára bekövetkező ünnepén fel akarták áldozni, s most sietve vitték egy várba, hol minden jóval ellátták ugyan, de fogságban tartották. Mikor tehát Kalimut emberei a megjelölt helyre érkeztek, ott senkit sem találtak.

„Visszamennek tehát ismét egyenesen,
Kiket, hogy Kalimut lát jönni üressen,
Szomorodik rajta s bánja is szivessen,
S feddi őket jártak, hogy késedelmesen.

Nagyon bántotta a királyt, hogy ígérését nem tudta beváltani, s azért másnap

„.....a postákat útra indíttatja,
Az egész országot gyorsan bejárátja,
Pecsetes levelét kapukra aggatja,
Ki elé keríti, sok jókkal biztatja.“

De eredmény nélkül. Arkimelt nem tudják megtalálni. Nemsokára ezután Bresilla, a király leánya, ki különben Bágol főpapnője volt, alkalomadtán bement a templomba

„Látni, készíttetnek minemű munkával,
Az eszközök, hogy ne legyenek hibával,“

mert közelgett a nagy áldozatnak napja.

„Dolgait végezvén, visszatérésében,
Arkimel fogháza alatt, elmentében,
Hárfálást hall, a kin megindul szívében.“

A királyleány megkérdezte kíséretétől, hogy ki hárfázik, kik erre azt felelték, hogy egy ifjú, kit csak a minap hoztak ide. Bresilla látni óhajtván, maga elé bocsáttatá, de

„.....hogy előbbszer tekénte szemében,
Egy látatlan nyiltól sebhedék szívében,
Mely miatt majd, hogy nem változék színében.“

Érzelmét azonban titkolja s még meghitt „öreg asszonyá“-nak, Arsenának sem árúlja el, de a ki sejti a valót, s csakhamar meg is győződött arról. Azért rávette Bresillát, hogy mindenekelőtt halasztassa el az áldozat napját bizonyos ürügyek alatt, s addig majd csak kieszelnek valami módot Arkimel kiszabadítására. Úgy is történt; az áldozás elmaradt, s most Bresilla és Arsena hozzáfognak a kiszabadítás munkájához.

Eddig tart a töredék; kár, hogy a vége elveszett, bár sejthetjük, hogy a történet jól fog végződni. Meséje különben

is számtalan változatban ismeretes. Kétségkívül „Arkimel“ Szelesnek legjobb alkotása, szerkezetileg is egységes, bár sok lírai részlet fordul elő benne, — akár csak Gyöngyösinél.

Tulajdonképen epikai költemény: *„Az szerzőnek felesége halálának alkalmatosságával írott versei“* című. Elégiát várnánk a cím után, de a költemény voltakép nem egyéb, mint elbeszélése felesége erényeinek, vele töltött házasság életének, — melyet a szerző boldognak tartott, — főleg pedig betegeskedésének, melyből megtudjuk, hogy kik s mikkel gyógyították, — s végül istenes halálának. A tárgy maga kétségkívül alkalmas költői feldolgozásra, de ily alakban elhibázott; a tulságos részletezés miatt gyakran komikussá válik, megnevettet, pedig a szerző intenciója szerint sirnunk kellene egy ilyen derék aszszony elveszte miatt.

Szeles legkiválóbb művének azt a *„szomorú kimenetelű hármass történet“*-et tartotta, „melyet Márónak és Násónak bőv írásukból rövid summában magyar versekben foglalt,“ s a mely *Dido, Lukrecia, s Piramus és Thisbe* történetéből áll. Talán Haller János „Hármas Historiá“-jának hatása alatt adta a „hármass történet“ címet, mert közöttük különben semmi tartalmi összefüggés nincs.

Dido története, melyet Szeles négy részben énekelt meg, Vergilius Aeneiséből ismeretes előttünk; Szeles jobbára nem is tett egyebet, mint részben fordítja, részben pedig kivonatát adja az eposznak, helylyel-közzel azonban enged saját muzsája ösztönzésének, különösen, midőn alkalma nyílik lírai kitérésekre. Muzsája e hármass történet írásakor már öreg volt; érzi ezt maga a költő is; s azért kéri:

„Vén másám vedd elő még egyszer lantodat,
Látogasd meg régen nem járt Parnassodat,
Kóstold meg jóízű Kástál forrásodat,
S ugrasd meg, mint lehet, öreg Pegasodat.“

Az eposoknál szokásos ezen invocatio után elvezet bennünket Afrika partjaira, a hol Aeneas épen kiköt. A menekülő sorsán aggódva, elhatározza Aeneas, hogy az egyik trójai-val Achatessel mindenekelőtt bejárja a környéket, hogy megtudja, a világnak mely tájára vetődtek, s biztonságban lehetnek-e.

„Hosszu útat a nagy erdőkön mérének,
De végtére egy szép síkra kiérének,
A hol embereknek munkáit lelének.“

Aeneas és Achates tudni akarván, hogy micsoda várost építenek, elhatározzák, hogy közelebb mennek; elővigyázatból azonban álruhába öltöztek, s így senkitől fel nem ismerve barangolnak az épülő város utcáin; eljutnak a főtemplomhoz, midőn „a trombiták nagy harsogásával“ jött Dido, a királyné, körülvéve fényes udvarától. Dido áldozatot mutatott be Junonak, majd a népe közt fölmerült viszályokat csillapítja le. Egyszer csak

„ . . . midőn ezek így folynának,
A czirkálók három foglyokat hozának,
Eneás, Akhates, kiket hogy látának,
Megijednek, mert az társaik valának.“

Dido azonnal megkérdezte az idegenektől, hogy honnan valók, mire közülök az egyik elmondja szerencsétlen sorsukat. Didot meghatotta a trójai panasza, bátorítja őket, megígéri, hogy segíteni fog rajtuk, sőt szívéből örülne, ha itt letelepednének. Most már Aeneas és társa fölöslegesnek tartják a további titkolódzást, „az állorczájokot levetik, kiadják, s jelentik magokat“.

„Hogy Eneás tűnék Didónak szemében,
Meháborodék ez látásán szívében.“

Üdvözli Aeneast, kinek hírét már „gyenge korában“ hallotta, s „a maga szekerére ültetvén Eneast jobb keze felére“, a királyi palotába indúlt, de egyúttal gondoskodik a parton maradt trójaiakról is.

„Küld azért azoknak bőv eledeleket,
A parthoz, ökröket, fadjas teheneket,
Kövér berbécseket, hizott sertéseket,
Bort is ahhoz valót, sok számú vedreket“.

Aeneas viszonzni akarván Dido nagylelkűségét

„Akhatest küldi a hajóban,
Askaniust hozza mindjárt Kártágóban,
Hogy hadd részesüljön az is minden jóban,
A melyet tapasztal bőv kezű Didóban.“

S hagyja, hogy palástját görög Ionának
 Hozza el magával és Andromékhának
 Szoknyáját s jövendőmondó Kassandrának
 Fátyolát és csepszét¹ öreg Hecubának“.

Didónak első dolga volt Aeneast megvendégelni, ki a lakoma után a királyné unszolására elmondta Trója pusztulását, s azokat a kalandokat, melyeken Trójából való menekülésük óta keresztülmentek. Ez az elbeszélés, melyben annyiszor kitűnt Aeneas bátorsága és nemessége, Didóban méginkább megerősítette azt a szerelmet, melyet Aeneas benne mindjárt első látásra keltett; el is határozza, hogy leteszi gyászos özvegyiségét, s megosztja trónját Aeneassal. Testvérhúga, Anna szintén helyesli Didó elhatározását, s azt adja tanácsul:

„Ügyekezzél azon, hogy (Aeneas) itten mulasson,
 Vess akadályt benne, hogy ne indulhasson;
 Kedvezz kedve szerént, hogy minden folyhasson,
 S így szeretettedre szíve gyűladhasson.“

Didó fáradozását valóban siker is koronázta; de nagy boldogsága rövid ideig tartott; megtudja, hogy a trójaiak, s velük Aeneas *készülnek a tovautazásra*. Keserű szemrehányásokat tesz ezért Aeneasnak, de midőn meggyőződik arról, hogy hasztalan, arra kéri, hogy legalább addig várjon,

„ . . . a meddig az üdő jobbra kezd fordúlni,
 S a nagy szélfúvástól az alatt tágulni;
 A tengerre kelni most igen félelmes,
 A szélvészek között járnai veszedelmes,
 Nem válik károdra, csak légy késedelmes,
 Míg a forgó szél is léssen engedelmes.“

Aeneas azonban, attól tartva, hogy Didó könnyei útjától eltérítik, — minden búcsúszó nélkül elhajózott Afrikából népével együtt. Didó bánatában azzal a karddal ölte meg magát, mely valaha Aeneasé volt; de haldoklása közben bosszúra hívja fel népét:

„Békességben vélek soha ne éljetek,
 S örökké ellenek fegyvert viseljetek.“

¹ Udvarhely-, de inkább Csikmegyében anyyi, mint: főköttő. —

Didó története tehát, mint látható, Vergilius elbeszélésén alapszik, — azzal a különbséggel, hogy Szeles a költeménybe több epizódot is beleolvasztott; de minden esodás elem nélkül

A költő ezután „megfordítá dalát“ *Lukreciára*, — „amaz-ritka tiszta asszonyság példára, s annak elfogyatott élete módjára.“ — Története ismeretes előttünk, s Szeles egyszerűen csak a mondát szedi versbe. Ugyanígy tesz *Piramus és Thisbe* történetével, mely két szerelmes szerencsétlen végű halálának hozszasan és sok szentimentalizmussal való elbeszélése.

Mint Szeles János költői működésének e rövid ismertetéséből is látható, ő Gyöngyösi István utánzója, mint korában oly sokan mások; valóban van köztük némi hasonlóság már a tárgykor megválasztásában is. Mind a kettő nagy szeretettel merít az ó-korból, de figyelembe veszik saját korukat is; Gyöngyös azonban mindenütt alkalmazza az u. n. fabulás elemet, a mythologiai isteneket, kik nála tényleg szerepet visznek az események bonyolításában, míg Szelesnél az istenek egy-egy eszme, vagy érzelem elvont képviselői, s legfőlebb az előadás díszítésére, vagy élénkítésére valók. De Szeles nem is ebben utánzója Gyöngyösinek; ő Gyöngyösi kiválóságát verselési technikájában látja; mert ugymond az Alagyáról írott szatirájában

„Minden magyar érti Gyöngyösi verseit,
S kedvelli szép négyes egyeztetéseit,
Kik gyönyörködtetik nemcsak a sziveit
Embernek, hanem szép hangja a füleit.“

Ez a versforma szerinte az egyedüli, mely megfelel a magyar nyelv természetének, ez az igazi magyar versforma, melynek

„Értelme az elmét nem is gyötörteti,
Doctor, szabó, kúfár könnyen felveheti“.

Kikel a deákosok és németesek ellen; nincs annak szerinte semmi értelme, ha mi idegeneket utánozunk, hisz' mindenki tudja, hogy

„Különböznek népek az öltözetekkel,
Egymástól, s született anyai nyelvekkel,
S egyéb magok között tett rendelésekkel,
A tudomány részben, kivált a versekben“.

A kik tehát a verselésben a deákosokat követik, — „csinálnak magokból majmokat“; Szeles ezt épen olyannak találja, mint „német főn a magyar kalpag“-ot. Nem is vers tehát az „alagya“, melyet akkor oly nagy kedvvel műveltek, hanem csak „öszvér és denevér“.

Az elsőnek ugyancsak számár az atyja,
Bár úri kanczának légyen a fajttya,
A másik, jóllehet égben a járatja
Vagyon, sasnak magát de mégsem mondhatja“.

Tanácsúl adja, hogy „minden nemzet azért dolgozzék magának, a deák kövesse Virgiliussának nyomdokát!“ Hivatkozik a nemzeti büszkeségre: „szégyen is más nemzet után tekergeni“. Azért követi ő Gyöngyösit, „a magyar verselők fő authorá“-t, a kitől sokat lehet tanulni, s a kit utánozni igen, de utólélni nem lehet. De Szeles úgy látszik, mégis meg volt arról győződve, hogy kortársai közül ő közelítette meg legjobban Gyöngyösit; kétségekívül saját nézetét tolmácsolja műzsája a hármas történet végén, midőn Szeles azon kérdésére: „Hát te muzsám mit vársz ez hármas írásért?“, — így felelt:

Gyöngyösi eszének párját látom benne,
Nem hittem, hogy köztünk ilyen musa lenne.
Ha kevély hát Róma Oviddal s Máróval,
Lehet Udvarhely is ilyen versíróval“.

A „vén musa“ azonban hízelgett a jó Szelesnek, s ma talán már ő is máskép ítélne poetánk verseiről. El kell azonban ismernünk, hogy Szeles nem volt egészen tehetségtelen költő, s buzgóságáért s erősen nemzeti érzéseért mindenesetre megérdemli, hogy megemlékezzünk róla.

DR. LUKINICH IMRE.